

žio pri radu. Izrađen je rečnik, kao i duži rezime na ruskom i nemačkom jeziku.

Ribolov je od davnina jedna od važnih privrednih grana, ne samo u oblastima Slovačke već i kod mnogih naroda sveta, kako je ribarstvo razmatrao i autor knjige. Ribolov je bio dobro poznat već i Praslovenima, a i Slovenima su bile poznate već i komplikovanije ribarske sprave. U starim izvorima pojam Slovena se poistovećavao sa pojmom ribar, a slovensko selo sa selom ribara. Iz tog vremena do danas su se sačuvali slovenski nazivi za pojedine ribe, kao i ribarske alate, koji su još uvek u upotrebi ne samo kod Slovaka već i kod drugih slovenskih naroda, pa i drugih naroda, koji su preuzimanjem alata preuzeli i slovenske nazive za pojedine alate. U tom kontekstu je autor i razmatrao privrednu granu, tražeći poreklo i analogije, ne samo kod slovenskih naroda već i znatno šire, i to prateći ih od praistorijskih vremena do savremenih dana.

Tekst knjige dopunjaju izvanredni crteži i mnoge fotografije, približavajući čitaocu način rada i izgled pojedinih ribarskih alata.

Knjiga Jana Mjartana zasluguje punu pažnju naučne javnosti, ne samo oblasti etnoloških nauka već i znatno šire, a biće veoma korisna i onima koji se amaterski zanimaju za načine ribarenja.

MILA BOSIĆ

Jutta Dornheim, Kranksein im dörflichen Alltag. Soziokulturelle Aspekte des Umgangs mit Krebs. Tübinger Vereinigung für Volkskunde E.V., Tübingen 1983, 305 str.

Knjiga sadrži obilan znanstveni aparat što već na prvi pogled upućuje na serioznost i znanstvenu dokumentiranost djela. Rad je nastao na temelju opsežne ankete kojom je autorica obuhvatila više

zdravih osoba jednog sela. Iako se ovdje radi o bolesti, knjiga ne predstavlja standardni prikaz pučke medicine koja živi paralelno s oficijelnom medicinom. Predmet ovoga rada su, kako autorica kaže, predodžbe, stavovi i držanja stanovništva malog mesta prema bolesti uopće i prema raku posebno.

Povod nastanku knjige dala je grupa stručnjaka različitih struka sa sveučilišta u Tübingenu, ljudi koji su dolazili u dodir s bolesnima od raka. Njihova nastojanja bila su usmjereni ne liječenju već pomaganju bolesnicima da nadvladaju bolest i uklope se u svakodnevni život. Tako je i ova neobična i nadasve zanimljiva knjiga rezultat shvaćanja i odnosa prema bolesti i bolesnicima jednoga sela. Budući da sama pomisao na rak izaziva jednak užas u svih ljudi i u svim dijelovima svijeta, ova se knjiga može prihvatiti i razumjeti u svakoj ljudskoj zajednici.

Autorica pokazuje veliko poznavanje problema raka kao bolesti, svih medicinskotoretskih saznanja vezanih uz rak te psihičkog opterećenja bolesnika i obitelji koje donosi spoznaja o ovoj bolesti. Sistem vrednota i pravila koja se odnose na objektivizaciju sadržaja svijesti poznatih u psihologiji, filozofiji i sociologiji, ona primjenjuje na konkretni predmet - rak - i razmatra brojnu priznatu literaturu ovih znanosti kako bi rasvjetlila svaki pojedini sadržaj sa svih strana. Zanima je niz psiholoških kategorija kao što su pojednostavljenja, pomaci, poredbi, naglašavanja, specifikacije. Stoga ova knjiga jasno prikazuje odnos oboljelog prema bolesti, zdravoga prema bolesnome i zdravih prema bolesti uopće, i raku posebno.

Posebno opširno se autorica bavi odnosom okoline prema pacijentu kao i psihičkim problemima oboljeloga vezanim uz bolest i rak. Ova bolest koje se danas svi ljudi najviše boje zastrašujuća je i onda kada ne nosi neminovno smrt. Strah od smrti ne dopušta da se u svijesti ljudi bolest izdiferencira i da se uvide danas već postojeće mogućnosti izlječenja i odgoda smrti. Mnogo prostora autorica

posvećuje problemu smrti shvaćenom ne kao svršenost života nego kao strah od umiranja kojemu rak daje poseban pečat. Mnogo prostora također posvećuje problemu šutnje vezanom uz rak, šutnju koja je pratila ovu bolest sve donedavna, da bi u novije vrijeme prešla u pretjerano raspravljanje o raku kako među stručnjacima tako i u dnevnoj štampi, na TV i radiju, pa i među laicima-pojedincima.

Strah od bolesti zbog nepoznavanja uzroka oboljenja, kao i nemoć i bespomoćnost medicine i društva, uzrok su mnogim predodžbama o bolesti i već poznatim krivim predstavama i praksi, te racionalnim i iracionalnim shvaćanjima o uzrocima bolesti. Istražujući mišljenja, odnosno vjerovanja ljudi o uzrocima bolesti autorica je zapravo dala sociološku studiju o nekim uzrocima sukoba stare i nove generacije - sukoba vezanog uz nastale seksualne slobode mladih - o odnosu muškarca i žene u intimnoj sferi njihova života u braku i o shvaćanjima seoske zajednice bračnih i predbračnih odnosa.

Težnja za produženjem vlastitog života izgradila je u ljudi vjeru u mogućnost da se bolest izbjegne i sprječi primjerenim ponašanjem i umjerenim životom, a sva odstupanja od prihvaćenog modela postaju uzrokom ove opake bolesti. Strah od bolesti na taj način predstavlja regulativ života u okvirima seoske zajednice a posebno se rak kod žena smatra kaznom za neporočan život. Na taj način manipuliranje bolešću odnosno zdravljem pomaže održanju zajednice u određenim socijalnim okvirima. Ulazeći tako u okvir raspravljanja o uzrocima bolesti u najintimnije sfere ljudskog bivstvovanja, autorica izvlači na površinu i osvjetljava sa psihološkog i sociološkog stajališta prikrivene ljudske krivice koje ne potпадaju ni pod jedan zakonik osim pod naš osobni osjećaj odgovornosti i grižnje savjesti za nehotična i nesvesna nedjela, učinjena iz nehata ili pod pritiskom života izazivajući strah od kazne.

Rak je u svijesti današnjega čovjeka postao nepodnošljivo optrećenje, pa su mu se zbog nepoznavanja realnih

karakteristika bolesti pridale mnoge značajke danas već nepoznatih nekadašnjih počasti - kuge, kolere, boginja i nadasve nama vremenski bliske tuberkuloze. Socijalne bolesti su se promijenile. Kuga i kolera bile su veoma uočljive bolesti, dok se bolesti današnjice [bolesti krvnih žila, rak] ne uočavaju tako jasno pa stoga današnjeg bolesnika krste lijечenjom i isključuju iz života zajednice. Isključenju bolesnog pridonosi i pretjerana marljivost stanovnika istraživanog sela u kojemu nitko nije ni trenutka bez posla. Raditi i živjeti postali su ovdje istoznačni pojmovi.

Među brojnim problemima autora razmatra i zakonitosti koje su doveli do identifikacije tuberkuloze s rakom, svijesti da je tuberkuloza bila nekada pošast kao danas rak i nade da će se i rak moći uskoro izlječiti kao danas tuberkuloza.

Strah od raka je najčešće motivacija i usmjerenje mnogih razgovora. Iz straha od raka bolest se odaleće iz mjesta, iz zajednice i iz obitelji. Zbog istoga razloga, straha od bolesti, javno mnjenje maloga mjesta odbija akcije ranog otkrivanja raka. Neznanje i strah, po mišljenju autorice, očrtavaju i proturječni odgovori na iste sadržaje ankete. Kroz temu bolest... rak autorica nam otkriva, kako smo već rekli, veoma mnogo o socijalnim odnosima unutar seoske i obiteljske zajednice te posredno saznajemo mnogo o odnosima unutar pojedinih obitelji, između pojedinih socijalnih i dobnih grupa, kao i o odnosu sela kao cjeline prema pojedincima, i to ne samo prema bolesnima već i prema zdravima [npr. ženama priudanim iz drugih mesta, doseljenicima i sl.]. Autorica tu također na razne načine osvjetljava svijet podsjesnog, vezan uz bolest kao socijalno stanje.

Nemoguće je spomenuti sve teoretske probleme u vezi sa životom zajednice o kojima ova izvrsna i originalna knjiga raspravlja, počevši od problema vezanih za samu teoriju ispitivanja pa do problema vezanih uz opstanak u seoskoj zajednici. Zbog originalnosti teme i

načina rada, inventivnosti pristupa i bo-
gaštva spoznajama koje nam pruža,
preporučujem ovu knjigu svima koji žele
proširiti svoja znanja.

VLASTA DOMAĆINOVIĆ

Muzeum a současnost, 6/1983,
Uředník Bohuslav Beneš, Středočeské
muzeum, Praha 1983, 203 str.

U ovom broju zbornika publici-
rani su radovi trećeg seminar "Narodna
kultura u socijalističkoj sadašnjosti" održa-
nog u rujnu godine 1981. u Pragu [Středo-
české museum]. Seminar produbljuje po-
gled na suvremenu etnografsku problematiku s najrazličitijih gledišta a ujedno
omogućava muzealcima, kao i onima iz
srodnih ustanova, razmjenu misli i isku-
stava. Referati i prilozi su podijeljeni u
tri skupine.

Prva skupina sadržava izlaganja s općom tematikom. Počinje s pitanjima narodne etike čime se bavi M. Leščák. B. Beneš govori o tendencijama poslijeratnog folklorizma u Čehoslovačkoj. Zanimljiv je prilog A. Liškové o udjelu suvremene narodne proizvodnje u oblikovanju životne sredine. Ona to daje na primjerima tekstila *[Prostirke, tkane po uzoru na narodne, koje se koriste u suvremenom životu]* zatim drveta *[Oblikovanje novih igračaka, bazirano na tradicijskom materijalu i tehnologiji]*. Tu su zatim pleteni predmeti kao npr. košare izradene od izvornog materijala te izvornog oblika, a mogu se upotrebljavati i danas i napokon keramika, koja je promi-
jenila oblik, prilagođavajući se današnjim potrebama, a zadržala je funkciju i ka-
rakter tradicijske izrade.

O rezultatima realizacije projek-
ta Ministarstva kulture izlažu I. Lázni-
čkova *[Narodna kultura u životu socija-
lističkog društva - na polju djelovanja na-
rodnih odbora i njezino kulturno-odgojno
zadovoljavanje na primjeru okruga Brno-
Venkov]* i T. Grulich *[Odraž projekta*

*"Narodna kultura u životu socijalističkog
društva"* u kulturnom životu sjeverno-
češkog kraja]. Ovaj blok završava refer-
atom J. Zínské o pitanjima suradnje sta-
tističara i etnografa.

Slijedeća skupina referata pod nazivom *Tradicija i sadašnjica* sadrži sedam izlaganja o konkretnim formama narodnih običaja i o njihovoj društvenoj vrijednosti, kao i izlaganja o suvremenom stanju folklora. C. Frolec izlaže o običajnoj tradiciji u službi društva, dok L. Tarcalová govori o aspektu tradicije u suvremenoj porodici i o društvenim obre-
dimi. V. Jiřskovská daje ulogu tradicijskih maski u suvremenom mesopustu u Slanskom, a J. Krist govori o sadašnjim promjenama u razvoju ženidbe u Slo-
vačkoj. I. Vojancová referira o praznovjerju kod djece i mladeži u sadašnje vrijeme a M. Krupková o stanju i promjeni reper-
toara narodne usmene književnosti. Ovaj blok završava prilogom J. Jaroša o zna-
čenju gradske sredine za stvaranje kro-
nika.

Posljednja, treća skupina referata *Etografija i muzej* bavi se muzejskom praksom u sadašnjosti. Z. Jakubíčková piše o stvaranju zbirnih fondova na primjeru vinarstva. Radi se o interdisciplinarnim istraživanjima koja su provodili historičari, arhivari, agronomi, vinarski specijalisti i etnografi. Izučavana je literatura, provođena su terenska istraživanja a proučene su i sve zbirke u muzejima ve-
zane uz vinogradarstvo. E. Večerková go-
vori o muzejskoj dokumentaciji narodnih običaja, V. Hrnčíkova o narodnim igra-
čkama [nekad i danas] te o njihovoj doku-
mentaciji u muzejima, dok V. Schubertová piše o muzejskim predmetima s gledišta interdisciplinarnе interpretacije.

Ovim seminarom i zbornikom omogućeno je upoznavanje s nekim etnografskim i muzeološkim problemima a isto tako je upozorenje i na neke "bijele točke" na etnografskoj karti Čehoslovačke.

LJUBUŠE KAŠPAR